

انگیزه‌های دانشجویان کاردانی مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی

برای تحصیل در رشته‌های علمی کاربردی کشاورزی

Examining the Motivations of Associate' Students in Agricultural Research and Education Centers in connection with Studying in Agricultural Applied-Practical Sciences

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۶/۰۷/۱۲

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۰۵/۳۰

Shahram Moghaddas Farimani
Zahra Tashakori

شهرام مقدس فریمانی*

زهرا تاشکری**

Abstract: The purpose of this research was to investigate the students' motivations to choose the agricultural applied-practical fields. The statistical population of the research included 1020 Associate students studying in Agricultural Research and Education Centers who enrolled in the Academic Year 2015-2016. Given the Krejcie and Morgan Table, a sample of 346 students was selected using the random sampling method. The questionnaire was determined as the research data collection tool whose validity was confirmed by a panel of experts and its reliability was confirmed by pretest and Sequential Theta Coefficient ($\Theta=0.92$). The results of factor analysis showed that five factors, namely the appropriateness of the field of study with internal and external factors, intrinsic motivational factors, the relationship between the field of study and the job and family background, the relationship between the field of study and job desires and tasks, family sponsorship and the nature of the field of study, could explain about 63.94% of the variance in students' motivations. The results of comparing the means indicated that there was a significance difference between student's sex and job status and some of motivational factors. Based on the findings, there were significance positive relationships among age and appropriateness of the field of study and internal and external factors, intrinsic motivational factors, family sponsorship and the nature of the field of study.

چکیده: هدف از اجرای این پژوهش، بررسی انگیزه‌های دانشجویان برای تحصیل در رشته‌های علمی کاربردی کشاورزی بود. جامعه آماری ۱۰۲۰ نفر از دانشجویان کاردانی مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی ورودی سال تحصیلی ۹۵-۹۴ بودند که ۳۴۶ نفر از آنان با استفاده از جدول کرجسی و مورگان و با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود که روایی آن از سوی گروهی از متخصصان و پایایی آن با استفاده از پیش‌آزمون و ضریب تنای ترتیبی ($\Theta=0.92$) تأیید شد. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که پنج عامل تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی، عوامل انگیزش فردی، ارتباط رشته تحصیلی با پیشینه شغلی و خانوادگی، ارتباط رشته تحصیلی با وظایف و تمایلات شغلی و مشوق خانوادگی و ماهیت رشته در حدود ۶۳/۹۴ درصد از واریانس متغیرهای انگیزه‌های دانشجویان را تبیین کردند. نتایج مقایسه میانگین نشان‌دهنده آن بود که بین جنس و وضعیت شغلی پاسخگویان در زمان تحصیل با برخی عوامل انگیزشی تفاوت معنی‌داری وجود داشت. بین سن و تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی، عوامل انگیزش فردی و مشوق خانوادگی و ماهیت رشته تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشت.

Key words: Motivation, agriculture students, Associate's Degree, applied-practical, agriculture.

واژگان کلیدی: انگیزه، دانشجویان کشاورزی، مقطع کاردانی، علمی کاربردی، رشته کشاورزی

* استادیار مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی و مهارتی جهاد کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی (نویسنده مسئول: Shmfarimani@yahoo.com)

** کارشناس ارشد مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی و مهارتی جهاد کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

مقدمه

انگیزه به مجموعه‌ای از نیروها اطلاق می‌شود که باعث می‌شود فرد به روش خاصی عمل کند. انگیزه‌ها علت فعالیت هدفمند و دلایل رفتار هستند (رضایی و همکاران، ۱۳۹۴). انگیزه عاملی است که اساس رفتار آگاهانه افراد را تشکیل می‌دهد. فراهم آمدن مجموعه‌ای از شرایط و مقتضیات موجب انگیزش فرد برای رسیدن به هدف می‌شود که آن مبنای شکل‌گیری و ایجاد انگیزه است (عنایتی نوین‌فر، درانی و کرمدوست، ۱۳۹۱). انگیزه‌های آدمی تحت تأثیر سلیقه‌ها، گرایش‌ها، علاقه‌ها و آرزوهای مختلف و دیگر نیروهای همانندی قرار دارند که به‌طور معمول نیاز نامیده می‌شوند. از این منظر، انگیزش نوعی آمادگی برای بروز رفتار ارادی و هدفمند برای رفع نیازهای ارضا نشده است (عزیزی خالخیلی و همکاران، ۱۳۹۵).

از آنجا که انگیزه به معنای کشش، رغبت و تمایلی است که فرد را به فعالیت در جهت هدف وامی‌دارد پس برای انجام امور مختلف از جمله انتخاب رشته تحصیلی انگیزه‌های متفاوتی وجود دارد (امیدی، ۱۳۹۰). انگیزه نیرویی است که به رفتار شدت و جهت می‌دهد و در حفظ و تداوم آن به یادگیرنده کمک می‌کند. همچنین آن نیرویی است که به یادگیرنده توان می‌دهد تا فعالیت‌های خود را به سمت هدف مورد نظر هدایت کند (ملکی و همکاران، ۱۳۹۳). انگیزه از عامل‌های مؤثر در یادگیری است (یوسفی، قاسمی و فیروزنیا، ۱۳۸۸). انسان به‌عنوان موجودی دارای انگیزه شناخته می‌شود به‌طوری که همه فعالیت‌ها و کارهای او به انگیزه لازم و متناسب با آن فعالیت نیاز دارد. برای یادگیری و تحصیل هم که به‌عنوان فعالیت اصلی دانشجویان به شمار می‌آید باید انگیزه وجود داشته باشد. درواقع، انگیزه از ملزومات یادگیری به حساب می‌آید و به رفتار جهت و شدت می‌بخشد و در حفظ و تداوم آن به یادگیرنده کمک می‌کند (علم‌بیگی، امیری و صاحب‌دل، ۱۳۹۵). انگیزه تحصیلی دانشجویان از مهم‌ترین چالش‌های دانشگاه‌هاست که بر برون‌داد نظام‌های آموزشی تأثیر دارد. از حساس‌ترین محورهای فعالیت برنامه‌ریزان آموزشی، بررسی میزان انگیزه دانشجویان برای انتخاب رشته تحصیلی در آموزش عالی است (قره‌آغاجی و همکاران ۱۳۹۳).

انتخاب رشته تحصیلی در دانشگاه معمولاً روندی چالشی و وقت‌گیر است و آینده و شغل حرفه‌ای افراد را رقم می‌زند که باید با آگاهی و با صرف زمان کافی انجام گیرد. اغلب انتخاب رشته تحصیلی در دانشگاه تحت تأثیر عوامل متعددی است که می‌توان آنها را به دو گروه درونی و بیرونی تقسیم‌بندی کرد. عوامل درونی در کنترل خود فرد

است در حالی که عوامل بیرونی از اختیار فرد خارج بوده و به صورت غیرمستقیم انتخاب فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهند. از عوامل بیرونی می‌توان به خانواده، محیط آموزشی، گروه‌های هم سن و سال، رسانه‌های تصویری، زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی اشاره کرد. در ضمن شخصیت فرد از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در انتخاب رشته تحصیلی است. از این منظر، انگیزه مبین نیروی درونی است که مشوق و محرک فرد برای حرکت به سوی هدف است ولی عامل این شوق و حرکت، تنها نیروهای درونی مانند علاقه، شناخت، توان علمی و استعداد تحصیلی نیستند، بلکه محیط بیرونی فرد نیز بر ایجاد آن اثر می‌گذارد. تأثیرات محیط بیرونی مانند خانواده، مدرسه، دوستان و جامعه نیز در کنار عوامل درونی می‌تواند موجب ایجاد انگیزه در فرد شود (عنایتی نوین فر و همکاران، ۱۳۹۱).

انگیزه و علاقه رکن اساسی پیشرفت هر فرد در زمینه مورد علاقه وی از جمله انتخاب یک رشته خاص است؛ بنابراین در مطالعات متعددی میزان انگیزه فرد برای انتخاب و ادامه تحصیل در دانشگاه‌ها و رشته‌های مختلف بررسی شده است (مصطفوی و همکاران، ۱۳۹۱). پژوهشگران معتقدند فرایند انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان با توجه به شرایط زمانی و مکانی از عوامل مختلفی تأثیر می‌پذیرد و در نحوه و میزان جست‌وجوی اطلاعات درباره رشته‌های دانشگاهی مؤثر است. از نظر آنان عوامل مختلفی مانند ویژگی‌های فردی، خانوادگی، شغلی و ویژگی‌های درونی داوطلب و عوامل بیرونی با انتخاب رشته تحصیلی مرتبط هستند. رضاپور و شفیعی (۱۳۹۲) عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی و درون‌مدرسه‌ای را در انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر می‌دانند. مطابق نظر چاپمن^۱ (۱۹۸۶) انتخاب رشته تحصیلی برای تحصیل بر اساس عوامل درونی شامل علاقه و سطح آرزوهای فردی، نگرش، توانایی و عملکرد تحصیلی و نیز عوامل بیرونی از قبیل وجود داشتن افراد مهم در زندگی فرد مانند خانواده و دوستان و ویژگی‌های دانشگاه شامل مقدار شهریه، مکان و سطح تحصیلات آن صورت می‌گیرد (عنایتی نوین فر و همکاران، ۱۳۹۱).

در مطالعه حسن‌زاده و همکاران، تأکید والدین به‌عنوان مهم‌ترین عامل اجتماعی انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های سراسری تلقی شده است (ارفعی و

---

^۱. Chapman

غفاری، ۱۳۸۷). از نظر لیتن، سالیوان و برودیگان^۱ (۱۹۸۳) بین تشویق مداوم والدین با انتخاب رشته تحصیلی دلخواه آنان رابطه مثبت وجود دارد. راید^۲ (۲۰۰۲) با بررسی تأثیر والدین بر انتخاب رشته تحصیلی از سوی فرزندان دختر و پسر دریافت که تأثیر والدین بر انتخاب رشته تحصیلی از سوی فرزندان دختر دو برابر بیشتر از فرزندان پسر بوده است. در زمینه تأثیر تحصیلات والدین، نتیجه پژوهش استانیچ^۳ (۲۰۰۴) نشان داد که تحصیلات والدین بر انتخاب رشته تحصیلی فرزندان پسر مؤثر نیست در حالی که میزان تحصیلات مادر و پدر بر انتخاب رشته تحصیلی از سوی فرزندان دختر تأثیرگذار بوده است (عنایتی نوین فر و همکاران، ۱۳۹۱).

طبق یافته‌های عنایتی نوین فر و همکاران (۱۳۹۱) طبقه اجتماعی و اقتصادی در انتخاب رشته تحصیلی مؤثر است. وضعیت اجتماعی و اقتصادی افراد نه تنها عامل بالقوه‌ای در تعیین سطح آرزو برای ادامه تحصیل است بلکه نوعی جهت‌گیری حرفه‌ای برای آنان قلمداد می‌شود. از نظر آنان عامل مؤثر دیگر در انتخاب رشته تحصیلی، مشاوره و تأثیر افراد بانفوذ است و عامل دیگر، مؤسسه‌های آموزشی است. مواردی از قبیل محتوای درس، دانسته‌های فرد، کیفیت و اعتبار دانشگاهی که قرار است فرد در آن تحصیل کند نیز در انتخاب رشته تحصیلی فرد مؤثر است. طبق یافته‌های پژوهش شمسی، طبقه اجتماعی افراد تا اندازه زیادی روی باورها، نگرش‌ها و ارزش‌ها، اولویت‌ها و انتخاب‌های افراد در مورد رشته تحصیلی و زمینه اشتغال آنان تأثیر دارد (کریمی و زمانی، ۹۴). اسکندری (۱۳۷۴) در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی انگیزه‌های دانش‌آموزان برای ورود و ادامه تحصیل در دبیرستان‌های دامپروری» به این نتیجه رسید که مهم‌ترین عوامل مؤثر بر انگیزه دانش‌آموزان در ورود به دبیرستان‌ها و انتخاب رشته دامپروری، دادن ارزش و اعتبار به کار دامپروری در منطقه، خوب بودن نوع کار دامپروری، فراهم بودن امکانات ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر، تضمین آینده شغلی و امکان استخدام دولتی است. به‌طور کلی عوامل ایجاد انگیزه برای انتخاب رشته و ورود دانش‌آموزان به دبیرستان‌های دامپروری به ترتیب اولویت، شامل عوامل فردی، روانی، شغلی، جسمانی، اجتماعی و محیطی است.

1. Litten, Sullivan & Brodigan

2. Reid

3. Stanniec

بحرانی (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان «مطالعه انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه استان فارس و عوامل همبسته با آن» به این نتیجه رسید که دورنمای رشته تحصیلی از دید دانش‌آموزان، جنسیت، معدل نمرات درسی و تحصیلات پدر و مادر از جمله مهم‌ترین عوامل پیش‌بینی‌کننده انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه در انتخاب رشته تحصیلی است. بخشی جهرمی و شهیدی زندی (۱۳۸۸) در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی انگیزه تحصیل دانشجویان رشته‌های کشاورزی دانشگاه جامع علمی-کاربردی کرمان» به این نتیجه رسیدند که سودمندی تحصیل در این رشته، افزایش حقوق و مزایای شغلی، جذابیت نام رشته، تشویق اعضای خانواده و دوستان، صرفاً تحصیل در دانشگاه و فرار از سربازی (آقایان) عوامل انگیزشی برای تحصیل دانشجویان در رشته کشاورزی در دوره‌های علمی-کاربردی است (ملکی و همکاران، ۱۳۹۳).

یافته‌های تحقیق تقی‌بیگی و همکاران (۲۰۱۵) در خصوص انگیزه‌های دانشجویان هنرستان‌ها و مرکز آموزش کرمانشاه در زمینه تحصیل در رشته کشاورزی نشان داد که مهم‌ترین انگیزه آنان برای تحصیل در رشته کشاورزی صرفاً ارتقای دانش و مهارت در زمینه کشاورزی و کسب مهارت و تکنولوژی برای آینده شغلی است. میرزایی و عمویی (۱۳۸۷) با بررسی عوامل مؤثر بر انتخاب رشته داوطلبان رشته‌های منابع طبیعی دانشگاه جامع علمی کاربردی به این نتیجه رسیدند که مدیران آموزش مراکز، مدیران گروه و مدرسان دلایل انتخاب رشته‌های منابع طبیعی را در دانشجویان شاغل، بهبود و ارتقای شرایط شغلی و برای دانشجویان آزاد، کسب مدرک و طبقه اجتماعی بالاتر بیان کرده‌اند. دانشجویان شاغل، افزایش دانش و علاقه به طبیعت و یادگیری درس‌های عملی را در اولویت اول قرار دادند. برای دانشجویان آزاد، علاقه به ادامه تحصیل اهمیت بیشتری داشته است. بصیری و زند آذر (۱۳۹۵) با شناسایی و اولویت‌بندی عوامل و انگیزه‌های مؤثر بر ورود جوانان به هنرستان‌های کشاورزی در استان تهران به این نتیجه رسیدند که عوامل جغرافیایی، شرایط فردی و شخصی و وضعیت خانوادگی، تأثیری بر نظرات پاسخگویان نداشته و تنها عوامل مؤثر، نوع نگرش فراگیر نسبت به فعالیت در بخش کشاورزی و تحصیل در هنرستان‌های کشاورزی مورد نظر است.

بر اساس نتایج به دست آمده از مرور ادبیات، پژوهش حاضر با هدف بررسی انگیزه‌های دانشجویان کاردانی علمی کاربردی مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی برای تحصیل در رشته‌های علمی کاربردی کشاورزی انجام گرفته است.

روش‌شناسی

این پژوهش از نوع توصیفی و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها پیمایشی است. جامعه آماری شامل ۱۰۲۰ نفر از دانشجویان دوره‌های مقطع کاردانی علمی - کاربردی مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی بودند که طی سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ در این مراکز ثبت نام کرده بودند. بدین منظور دانشجویان ۱۳ مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی که در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ در دوره کاردانی علمی کاربردی کشاورزی پذیرش دانشجویان داشتند به‌عنوان جامعه آماری انتخاب شدند. سپس با توجه به تعداد دانشجویانی که در دوره‌های کاردانی علمی کاربردی که طی سال تحصیلی ۹۵-۹۴ در مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی ثبت نام کرده بودند (۱۰۲۰ نفر) با استفاده از جدول کرجسی و مورگان ۳۲۵ دانشجو به‌طور تصادفی، انتخاب و پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند.

داده‌های مورد نیاز این پژوهش با پرسشنامه‌ای متشکل از دو بخش ویژگی‌های فردی پاسخگویان و انگیزه‌های آنان برای انتخاب رشته‌های تحصیلی کاردانی علمی کاربردی کشاورزی بود و با طیف سنجش لیکرت سنجیده شد. برای دستیابی به روایی پرسشنامه، ابزار گردآوری داده‌ها در اختیار گروه کارشناسی متشکل از متخصصان، مجریان، برنامه‌ریزان و کارشناسان ارزشیابی آموزشی مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی و مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی قرار گرفت و طبق نظرات، اصلاحات لازم در پرسشنامه اعمال شد. در این پژوهش برای تعیین پایایی پرسشنامه از پیش‌آزمون استفاده شد. بدین منظور این ابزار بین ۳۰ نفر از دانشجویان دوره‌های علمی کاربردی کشاورزی که جزء نمونه آماری تحقیق نبودند، توزیع شده و ضمن بررسی قابل فهم و مشخص بودن پرسش‌ها، در مورد پاسخ پرسش‌های چندگزینه‌ای با ضریب تنای ترتیبی در نرم‌افزار R برای تعیین پایایی ابزار پژوهش استفاده شد. ضریب تنای ترتیبی برای عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی دوره‌های کاردانی علمی کاربردی کشاورزی ۰,۹۲ محاسبه شد که نشان‌دهنده هم‌گرایی در پاسخ‌های دانشجویان بود. داده‌های به دست آمده پس از کدگذاری با نرم‌افزار SPSS و با استفاده از روش‌های آماری توصیفی و تحلیلی همچون فراوانی، میانگین، انحراف معیار، ضریب تغییرات، آزمون‌های همبستگی، مقایسه میانگین و تحلیل عاملی، تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها و بحث

جدول (۱) ویژگی‌های فردی پاسخگویان

درصد	فراوانی	طیف	ویژگی
۳۹/۸	۱۰۷	زیر ۲۰ سال	گروه سنی
۲۴/۲	۶۵	۲۱ تا ۳۰ سال	
۲۴/۲	۶۵	۳۱ تا ۴۰ سال	
۱۱/۹	۳۲	بالای ۴۰ سال	
۱۰۰	۲۶۹	جمع	
۳۳/۲	۱۰۵	مرد	جنسیت
۶۶/۸	۲۱۱	زن	
۱۰۰	۳۱۶	جمع	
۵۱/۵	۱۱۷	علوم باغی، زراعی و منابع طبیعی	رشته تحصیلی
۱۲/۳	۲۸	صنایع تبدیلی و تکمیلی	
۱۸/۵	۴۲	ماشین‌آلات و مکانیزاسیون کشاورزی	
۱۷/۶	۴۰	امور دام، دامپزشکی و شیلات	
۱۰۰	۲۲۷	جمع	
۹	۲۵	بی‌سواد	تحصیلات پدر
۴۹/۶	۱۳۸	زیر دیپلم	
۲۷/۳	۷۶	دیپلم	
۶/۱	۱۷	فوق دیپلم	
۶/۵	۱۸	لیسانس	
۱/۴	۴	فوق لیسانس	
۱۰۰	۲۷۸	جمع	
۱۶	۴۴	بی‌سواد	تحصیلات مادر
۵۲/۴	۱۴۴	زیر دیپلم	
۲۵/۱	۶۹	دیپلم	
۲/۵	۷	فوق دیپلم	
۳/۳	۹	لیسانس	
۰/۷	۲	فوق لیسانس	
۱۰۰	۲۷۵	جمع	
۲۱/۷	۶۰	شاغل دولتی	وضعیت شغلی در زمان تحصیل
۲۱	۵۸	شاغل خصوصی	
۱۱/۲	۳۱	شاغل در بخش کشاورزی، دامداری، شیلات و آبزیان	
۴۶	۱۲۷	بدون شغل	
۱۰۰	۲۷۶	جمع	

با توجه به یافته‌ها، میانگین سنی پاسخگویان ۲۷/۴۱ سال بود و دانشجویان زیر ۲۰ سال با ۳۹/۸ درصد از بیشترین فراوانی از نظر دامنه سنی در بین پاسخگویان برخوردار بودند. فراوانی دانشجویان دختر ۶۶/۸ درصد و پسر ۳۳/۲ درصد بود. از نظر سطح تحصیلات والدین دانشجویان، بیشترین فراوانی مربوط به سطح تحصیلات زیر دیپلم (۴۹/۶ درصد) در مورد پدران پاسخگویان و ۵۲/۴ درصد در مورد مادران آنان بود. ۴۶ درصد دانشجویان در زمان تحصیل در مقطع کاردانی، شغل نداشتند. میانگین معدل کتبی آخرین مدرک تحصیلی آنان ۱۴/۹۸ بود. از نظر رشته تحصیلی در دوره کاردانی علمی کاربردی ۵۱/۵ درصد در رشته‌های تحصیلی مرتبط با علوم باغی، زراعی و منابع طبیعی و بقیه در رشته‌های دیگر تحصیل می‌کردند (جدول ۱).

جدول (۲) عوامل مؤثر در انتخاب رشته کشاورزی علمی کاربردی توسط دانشجویان

عوامل	تعداد	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
تنوع درس‌های این رشته تحصیلی	۳۰۳	۳/۴۵	۱/۵۳	۴۴/۲۰
وجود بازار کار مناسب برای فارغ‌التحصیلان این رشته	۳۰۴	۳/۲۹	۱/۵۰	۴۵/۵۶
تناسب رشته تحصیلی با توانایی‌های علمی و استعدادها	۳۰۶	۳/۳۸	۱/۵۴	۴۵/۶۶
آشنایی قبلی با این رشته، بازار کار و مشاغل مرتبط با آن	۳۰۲	۳/۳۶	۱/۵۴	۴۵/۸۸
اعتبار علمی این رشته تحصیلی	۳۰۸	۳/۰۱	۱/۴۳	۴۷/۵۴
وجود رشته تحصیلی در شهر محل سکونت	۳۰۱	۲/۹۱	۱/۵۰	۵۱/۶۰
ارتباط رشته تحصیلی با شغل فعلی (افزایش مهارت‌های شغلی در شغل فعلی)	۲۹۴	۲/۹۵	۱/۵۸	۵۳/۳۷
ارتباط رشته تحصیلی با وظایف شغلی	۲۹۳	۲/۸۰	۱/۵۰	۵۳/۵۹
تشویق خانواده به تحصیل در این رشته	۳۰۲	۲/۶۹	۱/۵۲	۵۶/۶۷
ارتباط رشته تحصیلی با علائق شخصی	۲۹۹	۲/۸۹	۱/۶۸	۵۸/۲۴
طول مدت تحصیل در این رشته	۳۱۰	۲/۷۲	۱/۶۰	۵۸/۷۶
ارتباط محتوا و درس‌های رشته تحصیلی با شغل فعلی	۲۹۸	۲/۷۸	۱/۶۸	۶۰/۶۰
تناسب رشته با نیازهای شغلی محیط زندگی و محل سکونت	۳۰۱	۲/۶۷	۱/۶۴	۶۱/۳۸
ارتباط این رشته با تمایل من به کار کشاورزی در روستا	۳۰۰	۲/۷۴	۱/۷۹	۶۵/۳۴
کسب دانش و مهارت در رشته تحصیلی مورد علاقه	۳۰۶	۲/۷۲	۱/۸۶	۶۸/۲۷
تناسب رشته تحصیلی با توانمندی‌های جسمانی	۲۸۷	۲/۶۰	۱/۸۸	۷۲/۳۶
نبود امکان تحصیل در این رشته در سایر دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی	۲۹۹	۲/۵۵	۱/۸۶	۷۳/۲۶
تحصیل یکی از اعضای خانواده یا فامیل در این رشته	۲۹۶	۲/۴۱	۱/۸۲	۷۵/۵۷
امید به آینده شغلی این رشته	۲۹۵	۲/۵۲	۱/۹۱	۷۵/۸۰
وجود پیشینه کار کشاورزی مرتبط با این رشته در خانواده و تمایل به ادامه شغل والدین	۲۹۵	۲/۳۶	۱/۸۱	۷۶/۶۷
کاربردی بودن رشته تحصیلی	۳۰۵	۲/۱۸	۱/۶۸	۷۷/۲۸
داشتن سوابق شغلی مرتبط با این رشته	۳۰۰	۲/۲۹	۱/۸۶	۸۱/۳۸
ارتباط رشته با فعالیت‌های واحد تولیدی کشاورزی/دامداری پدر و محل زندگی	۲۹۶	۱/۷۲	۱/۷۵	۱۰۱/۹۰
ورود به رشته بدون برنامه و آگاهی	۲۹۲	۱/۵۸	۱/۶۹	۱۰۶/۵۵

مقیاس: ۰: هیچ، ۱: خیلی کم، ۲: کم، ۳: متوسط، ۴: زیاد، ۵: خیلی زیاد

بررسی انگیزه‌های دانشجویان دوره‌های کاردانی علمی کاربردی برای انتخاب رشته های کشاورزی نشان داد که مهم‌ترین انگیزه آنان برای انتخاب این رشته‌ها، تنوع درس‌ها در این رشته‌های تحصیلی و بازار کار مناسب برای فارغ‌التحصیلان و سپس تناسب رشته تحصیلی با توانایی‌های علمی و استعدادها آنها بود. این در حالی بود که آنان برای ورود به رشته بدون برنامه و آگاهی و ارتباط رشته با فعالیت‌های واحد تولیدی کشاورزی/دامداری پدر و محل زندگی کمترین اولویت را قائل شدند (جدول ۲).

جدول (۳) تحلیل عاملی متغیرهای تأثیرگذار در انتخاب رشته‌های علمی کاربردی کشاورزی توسط دانشجویان

متغیرها	نام عامل	بار عاملی	درصد واریانس	درصد انباشته واریانس
تناسب رشته تحصیلی با توانایی‌های علمی و استعدادها	تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی	۰/۷۳۷	۳۸/۲۲	۳۸/۲۲
تنوع درس‌های این رشته تحصیلی		۰/۷۷۸		
طول مدت تحصیل در این رشته		۰/۶۰۹		
آشنایی قبلی با این رشته، بازار کار و مشاغل مرتبط با آن		۰/۷۴۱		
تناسب رشته با نیازهای شغلی محیط زندگی و محل سکونت		۰/۶۴۷		
وجود بازار کار مناسب برای فارغ‌التحصیلان این رشته		۰/۷۶۱		
وجود رشته تحصیلی در شهر محل سکونت		۰/۵۶۴		
ارتباط رشته تحصیلی با شغل فعلی (افزایش مهارت‌های شغلی در شغل فعلی)		۰/۶۲۸		
کسب دانش و مهارت در رشته تحصیلی مورد علاقه	عوامل انگیزش فردی	۰/۸۳۴	۴۶/۴۶	۸/۲۴
امید به آینده شغلی این رشته		۰/۸۵۷		
تناسب رشته تحصیلی با توانمندی‌های جسمانی		۰/۷۱۶		
داشتن سوابق شغلی مرتبط با این رشته		۰/۵۹۴		

متغیرها	نام عامل	بار عاملی	درصد واریانس	درصد انباشته واریانس
وجود پیشینه کار کشاورزی مرتبط با این رشته در خانواده و تمایل به ادامه شغل والدین نبود امکان تحصیل در این رشته در سایر دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی تحصیل یکی از اعضای خانواده یا فامیل در این رشته	ارتباط رشته تحصیلی با پیشینه شغلی و خانوادگی	۰/۷۸۴	۷/۴۰	۵۳/۸۶
		۰/۷۷۸		
		۰/۶۹۲		
ارتباط رشته تحصیلی با وظایف شغلی ارتباط این رشته با تمایل من به کار کشاورزی در روستا ارتباط محتوا و درس‌های رشته تحصیلی با شغل فعلی ارتباط رشته با فعالیت‌های واحد تولیدی کشاورزی/دامداری پدر و محل زندگی ورود به رشته بدون برنامه و آگاهی	ارتباط رشته تحصیلی با وظایف و تمایلات شغلی	۰/۵۹۱	۵/۶۵	۵۹/۵۱
		۰/۶۳۱		
		۰/۴۱۷		
		۰/۶۶۸		
		۰/۵۴۲		
تشویق خانواده به تحصیل در این رشته کاربردی بودن رشته تحصیلی اعتبار علمی این رشته تحصیلی ارتباط رشته تحصیلی با علایق شخصی	مشوق خانوادگی و ماهیت رشته	۰/۶۶۱	۴/۴۳	۶۳/۹۴
		۰/۴۹۶		
		۰/۵۰۲		
		۰/۷۲۳		

به منظور شناسایی عامل‌های مرتبط با انگیزه‌های دانشجویان در انتخاب رشته‌های تحصیلی علمی کاربردی کشاورزی از ۲۴ متغیر استفاده شد. اجرای تحلیل عاملی و چرخش واریماکس روی متغیرها بیانگر این موضوع بود که متغیرها به قرارگیری در بیش از یک عامل تمایل دارند. ملاک کفایت نمونه‌گیری کیسر-مایر-الکین^۱ برابر ۰/۹۰۲ بود که نشان‌دهنده کفایت داده‌ها برای تحلیل عاملی بود. آزمون کرویت بارتلت با مقدار ۲/۴۹ در سطح صفر درصد معنی‌دار بود و نشان از کفایت و قابلیت داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی و همبستگی قابل قبول بین گویه‌های انتخاب شده داشت. با استفاده از ملاک نگهداری، عامل‌هایی که دارای ارزش ویژه بزرگ‌تر از یک کیسینر - گاتمن است پنج عامل استخراج شدند. عامل اول، با تبیین واریانس ۳۸/۲۲ مهم‌ترین عامل

۱. Kaiser- Meyer - Olkin (KMO)

استخراج شده بود که با توجه به متغیرهای قرار گرفته در آن، عامل «تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی» نام‌گذاری شد. عامل دوم، با تبیین واریانس ۸/۲۴ با توجه به متغیرهای قرار گرفته در آن، «عوامل انگیزش فردی» نام‌گذاری شد. عامل سوم، با تبیین واریانس ۷/۴۰ با توجه به متغیرهای قرار گرفته در آن، عامل «ارتباط رشته تحصیلی با پیشینه شغلی و خانوادگی» نام‌گذاری شد. عامل چهارم، با تبیین واریانس ۵/۶۵ با توجه به متغیرهای قرار گرفته در آن، «ارتباط رشته تحصیلی با وظایف و تمایلات شغلی» نام‌گذاری شد. عامل پنجم، با تبیین واریانس ۴/۴۳ با توجه به متغیرهای قرار گرفته در آن، «مشوق خانوادگی و ماهیت رشته» نام‌گذاری شد. درنهایت این شش عامل توانایی تبیین ۶۳/۹۴ درصد از واریانس متغیرهای وارد شده به تحلیل عاملی را از خود نشان دادند (جدول ۳).

جدول (۴) اولویت‌بندی انگیزه‌های استخراج شده در انتخاب رشته‌های علمی کاربردی

کشاورزی

عامل‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی	۲۴۳	۳/۱۱	۱/۱۵	۳۷/۱۴
عوامل انگیزش فردی	۲۶۷	۲/۷۰	۱/۰۷	۳۹/۷۵
ارتباط رشته تحصیلی با پیشینه شغلی و خانوادگی	۲۶۱	۲/۳۳	۱/۱۲	۴۷/۹۲
ارتباط رشته تحصیلی با وظایف و تمایلات شغلی	۲۶۶	۲/۵۳	۱/۵	۶۲/۴۵
مشوق خانوادگی و ماهیت رشته	۲۷۶	۲/۴۴	۱/۵۶	۶۳/۶۹

مقیاس: ۰: هیچ، ۱: خیلی کم، ۲: کم، ۳: متوسط، ۴: زیاد، ۵: خیلی زیاد

مقایسه میانگین رتبه‌ای عامل‌های انگیزشی دانشجویان نشان داد که عامل تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی، مهم‌ترین انگیزه دانشجویان برای انتخاب این دوره بوده است و پس از آن عوامل انگیزش فردی قرار گرفت. این در حالی بود که عوامل مشوق خانوادگی و ماهیت رشته و ارتباط رشته تحصیلی با وظایف و تمایلات

شغلی جزو انگیزش‌گرهای کم‌تأثیرتر دانشجویان در انتخاب رشته‌های کشاورزی علمی کاربردی برای تحصیل بود. (جدول ۴).

جدول (۵) مقایسه میانگین عوامل مؤثر بر انتخاب رشته‌های کشاورزی علمی کاربردی کشاورزی

از نظر جنسیت دانشجویان

عامل‌ها	جنسیت	تعداد	میانگین رتبه‌ای	U	Sig
تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی	مرد	۶۳	۱۱۰/۳۴	۴/۶۴	۰/۷۲
	زن	۱۵۲	۱۰۷/۰۳		
عوامل انگیزش فردی	مرد	۷۰	۱۰۴/۷۹	۴/۸۵	۰/۰۲
	زن	۱۷۰	۱۲۶/۹۷		
ارتباط رشته تحصیلی با پیشینه شغلی و خانوادگی	مرد	۷۵	۱۰۳/۴۵	۴/۹۰	۰/۰۰۲
	زن	۱۷۳	۱۳۳/۶۳		
ارتباط رشته تحصیلی با وظایف و تمایلات شغلی	مرد	۷۰	۱۰۸/۲۱	۴/۰۹	۰/۱۷
	زن	۱۶۴	۱۲۱/۴۶		
مشوق خانوادگی و ماهیت رشته	مرد	۷۲	۱۲۳/۴۰	۵/۹۸	۰/۷۸
	زن	۱۷۰	۱۲۰/۷۰		

نتایج به دست آمده از آزمون من‌ویت‌نی نشان داد که بین انگیزه‌های مختلف و جنس در عوامل انگیزش فردی و ارتباط رشته تحصیلی با پیشینه شغلی و خانوادگی اختلاف معنی‌داری وجود دارد. همان‌گونه که در جدول (۵) دیده می‌شود این عامل به‌عنوان انگیزنده انتخاب رشته کشاورزی در زنان بیشتر از مردان مؤثر بوده است.

جدول (۶) مقایسه میانگین عوامل مؤثر بر انتخاب رشته‌های علمی کاربردی کشاورزی از نظر وضعیت شغلی دانشجویان در زمان تحصیل

Sig	Chi Square	میانگین رتبه‌ای	تعداد	وضعیت شغلی دانشجویان	عامل‌ها
۰/۰۳	۹/۲۲	۱۱۱/۹۵	۴۶	شاغل بخش دولتی	تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی
		۹۴/۱۰	۴۱	شاغل بخش خصوصی	
		۱۱۵/۶۲	۲۱	شاغل در بخش کشاورزی، دامداری، شیلات و آبزیان	
		۸۵/۷۱	۸۵	فاقد شغل	
۰/۰۰۰	۳۱/۲۷	۱۳۱/۲۷	۴۸	شاغل بخش دولتی	عوامل انگیزش فردی
		۹۸/۹۱	۴۷	شاغل بخش خصوصی	
		۱۵۰/۵۶	۲۴	شاغل در بخش کشاورزی، دامداری، شیلات و آبزیان	
		۸۶/۱۸	۹۳	بدون شغل	
۰/۰۰۰	۱۸/۰۸	۱۲۹/۷۳	۴۹	شاغل بخش دولتی	ارتباط رشته تحصیلی با پیشینه شغلی و خانوادگی
		۱۰۴/۴۹	۴۸	شاغل بخش خصوصی	
		۱۴۳/۱۳	۲۶	شاغل در بخش کشاورزی، دامداری، شیلات و آبزیان	
		۹۳/۷۱	۹۶	فاقد شغل	
۰/۰۲	۱۰/۰۸	۱۲۴/۵۲	۴۵	شاغل بخش دولتی	ارتباط رشته تحصیلی با وظایف و تمایلات شغلی
		۸۴/۷۱	۴۵	شاغل بخش خصوصی	
		۱۰۶/۶۲	۲۴	شاغل در بخش کشاورزی، دامداری، شیلات و آبزیان	
		۱۰۲/۷۳	۹۳	بدون شغل	
۰/۰۰۴	۱۳/۵۳	۱۳۳/۱۹	۴۵	شاغل بخش دولتی	مشوق خانوادگی و ماهیت رشته
		۹۶/۹۴	۴۷	شاغل بخش خصوصی	
		۱۱۸/۵۹	۲۳	شاغل در بخش کشاورزی، دامداری، شیلات و آبزیان	
		۹۵/۸۹	۹۷	بدون شغل	

مقایسه میانگین بین انگیزه‌های مختلف دانشجویان از نظر وضعیت شغلی آنان در زمان تحصیل نشان داد که پاسخگویان در تمام عوامل با یکدیگر تفاوت معنی‌داری

دارند. میانگین رتبه‌ای عامل‌ها در وضعیت‌های شغلی مختلف نشان داد که دانشجویان شاغل در بخش کشاورزی، دامداری، شیلات و آبیان عامل‌های تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی، ماهیت درونی رشته تحصیلی و ارتباط رشته تحصیلی و شغل فعلی و کشاورزی را مهم‌ترین انگیزه انتخاب رشته کشاورزی و دانشجویان شاغل در بخش دولتی عامل‌های انگیزش فردی در انتخاب رشته و مشوق خانوادگی و ارائه رشته تحصیلی را مهم‌ترین عامل‌های انتخاب رشته‌های تحصیلی علمی کاربردی کشاورزی تعیین کردند (جدول ۶).

جدول (۷) ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش

سن		معدل کتبی دیپلم		متغیرهای مستقل
sig	r	sig	r	عامل‌ها
۰/۰۵	۰/۱۴	۰/۰۳	-۰/۱۶	تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی
۰/۰۰۶	۰/۱۹	۰/۰۶	-۰/۱۳	عوامل انگیزش فردی
۰/۷۱	۰/۰۲	۰/۸۶	-۰/۰۱۳	ارتباط رشته تحصیلی با پیشینه شغلی و خانوادگی
۰/۴۳	۰/۰۶	۰/۰۴۸	-۰/۱۴	ارتباط رشته تحصیلی با وظایف و تمایلات شغلی
۰/۰۴	۰/۱۴	۰/۰۶	-۰/۱۳	مشوق خانوادگی و ماهیت رشته

ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش نشان داد که بین سن و تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی، عوامل انگیزش فردی و مشوق خانوادگی و مشوق خانوادگی و ماهیت رشته رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ یعنی هر قدر سن پاسخگویان بالاتر بود این انگیزه‌ها تأثیر بیشتر بر انتخاب رشته‌های کشاورزی توسط آنها داشته است. بین معدل کتبی دیپلم و تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی رابطه منفی و معنی‌داری وجود داشت. یعنی هر قدر معدل کتبی دیپلم بیشتر بود تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی تأثیر کمتری بر انتخاب رشته‌های کشاورزی علمی کاربردی توسط دانشجویان داشت (جدول ۷).

جدول (۸) مقایسه میانگین عوامل مؤثر بر انتخاب رشته‌های علمی کاربردی کشاورزی از نظر رشته تحصیلی پاسخگویان

Sig	Chi Square	میانگین رتبه‌ای	تعداد	رشته تحصیلی	عامل‌ها
۰/۶۷	۱/۵۴	۸۳/۴۳	۹۱	علوم باغی	تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی
		۶۵/۸۱	۸	صنایع تبدیلی و تکمیلی	
		۷۷/۰۷	۳۵	ماشین‌آلات و مکانیزاسیون کشاورزی	
		۸۵/۲۵	۲۸	امور دام، دامپزشکی و شیلات	
۰/۱۹	۴/۷۸	۸۸/۱۴	۱۰۰	علوم باغی	تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی
		۶۶/۳۸	۱۳	صنایع تبدیلی و تکمیلی	
		۱۰۰/۷۳	۳۵	ماشین‌آلات و مکانیزاسیون کشاورزی	
		۹۶/۴۸	۳۲	امور دام، دامپزشکی و شیلات	
۰/۰۰۲	۱۴/۶۸	۹۳/۸۴	۱۰۰	علوم باغی	ارتباط رشته تحصیلی و شغل فعلی و کشاورزی
		۶۰/۱۶	۱۶	صنایع تبدیلی و تکمیلی	
		۱۱۴/۳۶	۳۷	ماشین‌آلات و مکانیزاسیون کشاورزی	
		۷۸/۴۰	۳۱	امور دام، دامپزشکی و شیلات	
۰/۴۱	۲/۹۰	۹۱/۹۲	۹۶	علوم باغی	عوامل انگیزش فردی
		۶۷/۸۹	۱۴	صنایع تبدیلی و تکمیلی	
		۸۷/۸۸	۳۷	ماشین‌آلات و مکانیزاسیون کشاورزی	
		۸۴/۷۹	۲۸	امور دام، دامپزشکی و شیلات	
۰/۱۱	۶/۰۵	۹۰/۹۵	۹۹	علوم باغی	مشوق خانوادگی و ارائه رشته تحصیلی
		۵۸/۱۸	۱۴	صنایع تبدیلی و تکمیلی	
		۹۵/۶۴	۳۶	ماشین‌آلات و مکانیزاسیون کشاورزی	
		۹۴/۹۵	۳۰	امور دام، دامپزشکی و شیلات	

مقایسه میانگین بین انگیزه‌های مختلف در انتخاب رشته کشاورزی با رشته تحصیلی دوره‌گردانی علمی کاربردی آنها نشان داد که این پاسخگویان در عامل ارتباط رشته تحصیلی و شغل فعلی و کشاورزی با یکدیگر تفاوت معنی‌داری دارند. میانگین رتبه‌ای این عامل در رشته‌های مختلف تحصیلی دانشجویان نشان داد که دانشجویان رشته

ماشین‌آلات و مکانیزاسیون کشاورزی این عامل را بالاتر از سایر رشته‌ها در انتخاب رشته تحصیلی خود ذکر کردند. این در حالی بود که دانشجویان شاغل به تحصیل در رشته صنایع تبدیلی و تکمیلی از این عامل به‌عنوان انگیزشگر پایینی یاد کردند (جدول ۸).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی از اجرای این پژوهش، بررسی انگیزه دانشجویان در انتخاب رشته‌های علمی کاربردی کشاورزی بود. یافته‌ها نشان داد که متقاضیان دوره‌های کاردانی علمی کاربردی کشاورزی دارای میانگین سنی ۲۷/۴۱ سال بودند و فراوانی دانشجویان دختر از دانشجویان پسر به‌صورت قابل توجهی بیشتر بود. سطح تحصیلات والدین دانشجویان عمدتاً زیر دیپلم بود و حدود نیمی از دانشجویان این دوره در زمان تحصیل در مقطع کاردانی بدون شغل بودند. رشته تحصیلی بیش از نیمی از آنان در مقطع کاردانی علمی کاربردی رشته‌های مرتبط با علوم باغی، زراعی و منابع طبیعی بود. میانگین معدل کتبی آخرین مدرک تحصیلی آنان ۱۴/۹۸ بود. شناسایی عامل‌های مرتبط با انگیزه‌های دانشجویان در انتخاب رشته‌های کشاورزی علمی کاربردی کشاورزی نشان داد که انگیزه‌های دانشجویان در پنج عامل تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی، عوامل انگیزش فردی، ارتباط رشته تحصیلی با پیشینه شغلی و خانوادگی، ارتباط رشته تحصیلی با وظایف و تمایلات شغلی و مشوق خانوادگی و ماهیت رشته دسته‌بندی شدند. از بین عامل‌های انگیزنده دانشجویان، عامل تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی، مهم‌ترین انگیزه‌های دانشجویان برای انتخاب رشته‌های کشاورزی علمی کاربردی تعیین شد. یافته‌های پژوهش ثمری و رسول‌زاده (۱۳۸۷)، تقی‌بیگی و همکاران (۲۰۱۵) و ایوانز^۱ (۲۰۱۳) به عوامل فردی به‌عنوان انگیزاننده دانشجویان برای انتخاب رشته تحصیلی و دوره آموزشی تأکید داشتند.

از بین متغیرها، تنوع درس‌های این رشته تحصیلی، وجود بازار کار مناسب برای فارغ‌التحصیلان این رشته، تناسب رشته تحصیلی با توانایی‌های علمی و استعدادها، آشنایی قبلی با این رشته، بازار کار و مشاغل مرتبط با آن و اعتبار علمی این رشته تحصیلی، مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار در انتخاب رشته تحصیلی کشاورزی بودند.

^۱. Evans

اسکندری (۱۳۷۴) علاقه به رشته تحصیلی را در انتخاب آن مؤثر دانست. مقایسه میانگین انگیزه‌های مختلف و جنس نشان داد که عامل‌های تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی و ارتباط رشته تحصیلی و شغل فعلی و کشاورزی به‌عنوان انگیزنده انتخاب رشته کشاورزی در زنان بیشتر از مردان مؤثر بوده است. مقایسه میانگین انگیزه‌های مختلف با وضعیت شغلی پاسخگویان در زمان تحصیل نشان داد که این پاسخگویان در تمام عوامل با یکدیگر تفاوت معنی‌داری دارند. میانگین رتبه‌ای عوامل در وضعیت‌های شغلی مختلف دانشجویان نشان داد که از نظر شاغلان در بخش کشاورزی، دامداری، شیلات و آبزیان عوامل تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی، ماهیت درونی رشته تحصیلی و ارتباط رشته تحصیلی و شغل فعلی و کشاورزی را مهم‌ترین انگیزه‌های انتخاب رشته کشاورزی بود. همچنین، شاغلان بخش دولتی عوامل انگیزنده‌های فردی در انتخاب رشته و مشوق خانوادگی و ارائه رشته تحصیلی را مهم‌ترین عوامل انتخاب رشته‌های کشاورزی علمی کاربردی تعیین کردند.

ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش نشان داد که بین سن و تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی، ماهیت درونی رشته تحصیلی و مشوق خانوادگی و ارائه رشته تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ یعنی هر قدر سن پاسخگویان بالاتر بود این انگیزه‌ها تأثیر بیشتری بر آنها در انتخاب رشته‌های کشاورزی داشته است. بین معدل کتبی دیپلم و تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی، رابطه منفی و معنی‌داری وجود داشت؛ یعنی هر قدر معدل کتبی دیپلم بیشتر بود تناسب رشته تحصیلی با عوامل درونی و بیرونی تأثیر کمتری بر آنها در انتخاب رشته‌های کشاورزی علمی کاربردی داشت. مقایسه میانگین انگیزه‌های مختلف در انتخاب رشته کشاورزی با رشته تحصیلی دوره کاردانی علمی کاربردی نشان داد که این پاسخگویان در عامل ارتباط رشته تحصیلی و شغل فعلی و کشاورزی با یکدیگر تفاوت معنی‌داری دارند. میانگین رتبه‌ای این عامل در رشته‌های تحصیلی مختلف نشان داد که دانشجویان رشته ماشین‌آلات و مکانیزاسیون کشاورزی این عامل را بالاتر از سایر رشته‌ها در انتخاب رشته تحصیلی خود ذکر کردند. این در حالی بود که دانشجویان شاغل به تحصیل در رشته صنایع تبدیلی و تکمیلی از این عامل به‌عنوان انگیزنده پایینی یاد کردند. با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود:

- با توجه به نقش ماهیت درونی رشته‌های تحصیلی کشاورزی در انتخاب آن از سوی دانشجویان، اصلاح، بازبینی و روزآمدسازی برنامه‌های درسی رشته‌های تحصیلی کشاورزی مدنظر دست‌اندرکاران قرار گیرد.
- با توجه به ضرورت تنوع و تناسب رشته‌های تحصیلی با نیازهای بازار کار، پیشنهاد می‌شود رشته‌های تحصیلی متنوع و شغل‌محور در آموزش‌های علمی کاربردی کشاورزی ارائه شود.
- با توجه به عوامل انگیزش فردی متفاوت با توجه به سن، وضعیت اشتغال و جنسیت متقاضیان تحصیل در رشته‌های کشاورزی علمی کاربردی، پیشنهاد می‌شود رشته‌های تحصیلی متنوع و متناسب با علایق و نیازهای فردی و شغلی متقاضیان در دوره کاردانی علمی کاربردی ارائه شود.
- با توجه به ضرورت تربیت کشاورزان آینده، توجه به جلب و جذب روستازادگان و جوانان شاغل در بخش کشاورزی به دوره‌های علمی کاربردی کشاورزی از راه ارائه رشته‌های تحصیلی جذاب و متناسب با شرایط و نیازهای واقعی بخش کشاورزی پیشنهاد می‌شود.

منابع

- ارفعی، کتابون و غفاری، رزیتا (۱۳۸۷). انگیزه‌های اجتماعی انتخاب رشته مامایی در دانشجویان دانشگاه آزاد سمنان در سال ۸۶. *فصلنامه دانشکده پرستاری، مامایی و پیراپزشکی رفسنجان*، ۲ (۳ و ۴)، ۵۸-۶۲.
- اسکندری، جمشید (۱۳۷۴). بررسی انگیزه‌های دانش‌آموزان برای ورود و ادامه تحصیل در دبیرستان‌های دامپروزی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.
- امیدی، حامد (۱۳۹۰). انگیزش در سازمان با رویکردی از تئوری معکوس. کار و جامعه، ۲۳۵، ۸۷-۹۹.
- بحرانی، محمود (۱۳۸۴). مطالعه انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه استان فارس و عوامل همبسته با آن. *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز (ویژه‌نامه علوم تربیتی)*. ۲۲ (۴۵)، ۱۰۴-۱۱۵.
- بخشی جهرمی، آرمان و شهیدی زندی، کاوه (۱۳۸۸). بررسی انگیزه تحصیل دانشجویان رشته‌های کشاورزی دانشگاه جامع علمی کاربردی کرمان. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۵ (۲)، ۸۹-۹۹.
- بصیری، حسن و زند آذر، سوزان (۱۳۹۵). بررسی عوامل و انگیزه‌های انتخاب رشته کشاورزی توسط هنرجویان هنرستان‌های کشاورزی استان تهران. *کنفرانس سراسری تحقیق در علوم کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست، گرگان*.
- ثمیری، عیسی و رسول‌زاده بهزاد (۱۳۸۷). بررسی متغیرهای تأثیرگذار بر افزایش انگیزه پیشرفت و کسب موفقیت در مدیران تعاونی‌ها. *مدیریت دولتی*، ۱ (۲)، ۳۳-۵۰.
- رضایی، لیلا، احدی، حسن و اسدزاده، حسن (۱۳۹۴). پیش‌بینی انگیزه پیشرفت بر اساس سبک‌های یادگیری کلب در دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر تهران. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۱۶ (۶۱)، ۳۴-۴۱.
- عزیزی خالخیلی، طاهر؛ کریمی گوغری، حمید و اکبرپور، معین (۱۳۹۵). انگیزه کشاورزان برای شرکت در برنامه‌های آموزشی مراکزهای جهاد کشاورزی. *فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، ۳۹، ۵۴-۶۶.
- علم‌بیگی، امیر؛ امیری، رومینا و صاحب‌دل، سینا (۱۳۹۵). نقش مهارت‌های استخدامی در انگیزه تحصیلی دانشجویان کشاورزی مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره). *فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، ۳۷، ۴۹-۶۲.

عنایتی نوین فر، علی؛ درانی، کمال و کرمدوست، نوروزعلی (۱۳۹۱). بررسی مقایسه‌ای عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی دانشجویان دانشکده‌های فنی و مهندسی، روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران. *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی*، ۱۸ (۴)، ۱۴۵-۱۶۷.

قره‌آغاجی، ناهید و میراحدی، مژده (۱۳۹۳). بررسی میزان انگیزه و علاقه دانشجویان کارشناسی رشته رادیولوژی دانشگاه علوم پزشکی تبریز نسبت به انتخاب شغل و یا ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر در سال ۱۳۹۱. *فصلنامه توسعه آموزش جندی‌شاپور*، ۵ (۲)، ۱۴۸-۱۵۶.

کریمی، وحید و زمانی، غلامحسین (۱۳۹۴). انگیزه دانش‌آموختگان کشاورزی دانشگاه شیراز برای خدمت در مناطق روستایی. *فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، ۳۳، ۴۷-۵۵.

مصطفوی، ابوالفضل؛ رمضانلو، پریا و عسگری، نادیا (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر انتخاب رشته داروسازی و میزان تغییر در انگیزه دانشجویان این رشته در طول دوره تحصیل. *مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی*، ۵ (۹)، ۳۳-۴۱.

ملکی، طاهره؛ مرادی، خدیجه؛ حیدری، نسترن؛ متقی، مریم و نادری، نادر (۱۳۹۳). انگیزه‌های مهارت‌آموزان برای شرکت در دوره‌های فنی و حرفه‌ای کشاورزی شهرستان کرمانشاه. *فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، ۳۰، ۷۷-۸۸.

یوسفی، علیرضا؛ قاسمی، غلامرضا و فیروزنیا، سمانه (۱۳۸۸). ارتباط انگیزش تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. *آموزش در علوم پزشکی*، ۹ (۱)، ۷۹-۸۵.

رضاپور، صدراله و شفیع‌ی، روح‌انگیز (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان. *اولین کنفرانس بین‌المللی حماسه سیاسی و اقتصادی*، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.

میرزایی، رحیم و عمویی، علی‌محمد (۱۳۸۷). عوامل مؤثر در انتخاب رشته دانشجویان علمی کاربردی منابع طبیعی. *همایش ملی توسعه کارآفرینی در آموزش‌های علمی کاربردی کشاورزی*. مشهد، مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی.

Chapman, Randall G. (1986). *Toward a Theory of College Selection: a Model of College Search and Choice Behavior*, in NA - Advances

- in Consumer Research Volume 13, eds. Richard J. Lutz, Provo, UT: Association for Consumer Research, Pages: 246-250.
- Evans, Oyaro Omwando (2013). An analysis of the factors influencing demand for Masters in education degree: a case study of the University of Nairobi, Kenya, *A Research Project Submitted to the School of Education in Partial Fulfillment of the Requirement for the Award of the Degree of Master of Education: (Economics) of Kenyatta University.*
- Litten, L. H.; Sullivan, D. & Brodigan, D. L. (1983). *Applying market research in college admissions.* New York: College Entrance Examination Board.
- Reid, P. (2002). *Major Decisions: Major Choice.* Retrieved from: www.elon.edu/ajones
- Sarpkaya, Rubi (2010). Factors Affecting Individual Education Demand at the Entrance to University: Adnan Menderes University Sample. *Journal of Educational Sciences: Theory & Practice*, 10 (1), 475-488.
- Stanniec, J. F. O. (2004). The effect of race, sex, and expected returns on the choice of college major. *Eastern Economic Journal*, 30 (4), 549-563. Retrieved from: www.fcww.edo/
- Taghibaygi, Masoumeh; Rafe, Maisam & Moosavi, Sayed Ali (2015). Analysis student's motivation in vocational schools and agricultural training centers in Kermanshah province toward studying the field of agriculture, *Int. J. Adv. Biol. Biom. Res.* 3 (1), 105-114.